

Wat is 'n ondernemingsvorm?

Die soort onderneming wat 'n entrepreneur kies om te registreer en te bedryf.

Faktore wat keuse van ondernemingsvormbeïnvloed

Hoeveelheid kapitaal wat benodig word.

Grootte van die onderneming.

Verdeling van wins.

Eienaarskap van die onderneming.

Invloed van belasting.

Verskillende ondernemingsvorme

Ander bestaande vorme wat nie deur entrepreneurs gestig kan word nie

Beslote korporasie

- Bestaande uit maatskappye.
- Nuwe BK's kan nie gestig word nie.

Maatskappy in staatsbesit

- Behoort aan die staat.

Belangrike begrippe

Natuurlike persoon:

Alle persone is natuurlike persone.

'n Natuurlike persoon word gebore.

Regspersoon:

'n Regskepping met karaktereenskappe van 'n mens.

3. Eenmansake

- 'n Eenmansaak is 'n onderneming met een eienaar.
- Dit is nie as 'n maatskappy geregistreer nie.
- Dit is geskik vir klein ondernemings.

3.1 Eienskappe van 'n eenmansaak

- Word deur een persoon besit en bestuur.
- Daar word nie tussen die eienaar en die onderneming onderskei nie.
- Die eenmansaak is nie 'n regspersoon nie.
- Die bates behoort aan die eienaar.
- Die wins behoort aan die eienaar.
- Die eienaar betaal belasting in sy/haar persoonlike hedeanigheid.
- Die eienaar aanspreeklik vir al die skuld wat deur die onderneming aangegaan word.

3.2 Voordele van 'n eenmansaak

- Die eienaar kan dadelik begin sake doen → geen registrasie vereistes nie.
- Eienaar kan enige sakebesluit neem sonder om ander se toestemming te vra.
- Die eienaar kan die onderneming op sy of haar eie manier bedryf.
- Die eienaar ken die behoeftes van kliënte omdat hy of sy direk kontak met hulle het.

3.3 Nadele van 'n eenmansaak

- Kapitaal is beperk tot die bedrag wat die eienaar kan bydra.
- Die onderneming het nie kontinuïteit nie. → Die onderneming hou op bestaan wanneer eienaar sterf of uittree.
- Die eienaar kan slegs sy of haar eie vaardighede, tyd en energie bydra.
- Die eienaar het onbeperkte aanspreeklikheid vir die onderneming se skuld.

Sleuteltermen en betekenis

Onbeperkte aanspreeklikheid

Eienaar is persoonlik aanspreeklik vir al die skulde van die onderneming.

As die onderneming nie kan betaal nie, kan die eienaar se persoonlike bates ook gebruik word om die skuld te betaal.

Kontinuïteit

Die onderneming hou op bestaan wanneer die eienaar sterf of uittree.

Daar is geen voortsetting van die onderneming nie.

Ontbind

Wanneer 'n eenmansaak beëindig word, word al die bates verkoop en al die skulde betaal.

Die onderneming word dan wettiglik beëindig.

4. Vennootskappe

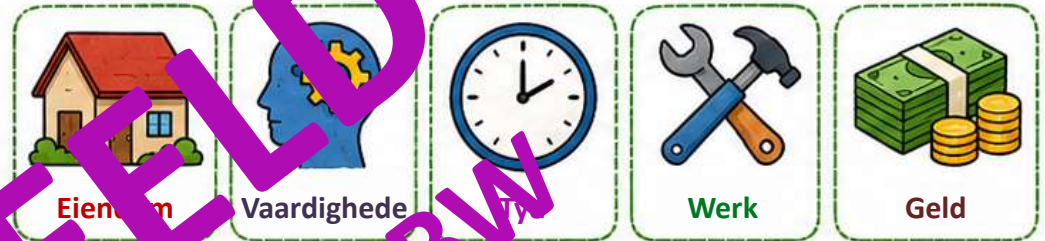
- 'n Vennootskap ontstaan wanneer eienaars saam sake doen sonder om 'n maatskappy te registreer.
- 'n Vennootskap bestaan uit ten minste twee persone.
- Die aantal vennote hang van die aard en grootte van die vennootskap af.

4.1 Eienskappe van 'n vennootskap

- Dit is 'n ooreenkoms tussen twee of meer persone.
- Elke vennoot maak 'n bydrae tot die vennootskap.

Die bydrae kan bestaan uit:

- 'n Vennootskap is gesamentlik en besonderlik aanspreeklik vir die vennootskap se skuld.
- Vennote betaal belasting in hul persoonlike hoedanigheid.

4.2 Voordele van 'n vennootskap

- 'n Vennootskap kan finansieel sterk wees omdat verskeie vennote kapitaal bydra.
- Vennote kan 'n persoonlike belang by die onderneming hê.
→ 'n Moedige vennote aan om hard te werk.
- Finansiële verpligtinge, bv. huur, water en elektrisiteit, word gedeel.
- Vennote kan spesialiseer in die werk wat hulle goed kan doen.

4.3 Nadere van 'n vennootskap

- Besluitneming kan vertraag word wanneer vennote nie saamstem nie.
- 'n Swak besluit deur een vennoot kan tot finansiële verliese vir die hele vennootskap lei.
- 'n Vennootskap het nie kontinuïteit nie.
→ Vennootskap ontbind wanneer 'n vennoot uittree of sterf.
- Vennote het onbeperkte aanspreeklikheid vir die vennootskap se skuld.

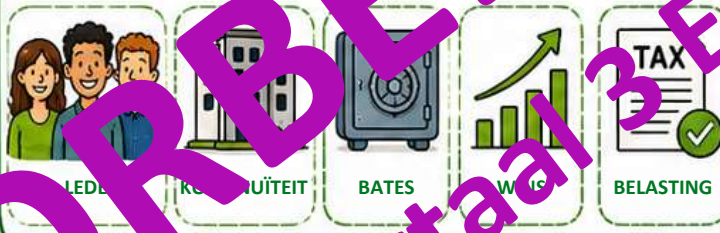
5. Beslote Korporasie (BK)

- 'n Geregistreerde besigheid.
- Het 1–10 lede.
- Geskik vir kleiner ondernemings.
- Nuwe BK's kan nie meer gestig word nie.
→ Bestaande BK's mag voortbestaan.

5.1 Eienskappe

- Word deur 1 – 10 lede besit en bestuur.
- Naam eindig met Beslote Korporasie of BK.
- Het kontinuïteit.
- Bates behoort aan die BK (nie aan lede).
- Wins behoort aan die BK (nie aan lede).
- Belasting word deur die BK betaal.

5.2 Voordele

- Lede het beperkte aanspreeklikheid vir BK se skuld.
- Geskik vir klein en medium ondernemings.
- Gewoonlik toegang tot meer kapitaal as 'n eenmansaak.

5.3 Nadele

- Kapitaal is beperk tot die bydrae van die lede.
- Alle lede moet toestemming gee as 'n lid sy of haar belang wil verkoo.
- Krediteure vereis gewoonlik dat lede borg staan as geld geleen word.

5.4 Sleuteltermes

Beperkte aanspreeklikheid:

Verliese is beperk tot die hoeveelheid geld wat die eienaar in die onderneming belê het.

Borgskap:

'n Persoon of onderneming aanvaar aanspreeklikheid vir die skuld van 'n ander persoon of onderneming.

6. Maatskappye

Maatskappye kan verdeel word in:

Maatskappye sonder winsbejag

Maatskappye met winsbejag

6.1 Maatskappye sonder winsbejag

- Die hoofdoel is nie om wins te maak nie.
- Hoofdoel is om die publiek te bevoordeel.

Voordeel:

Doelwit is om die gemeenskap te bevoordeel.

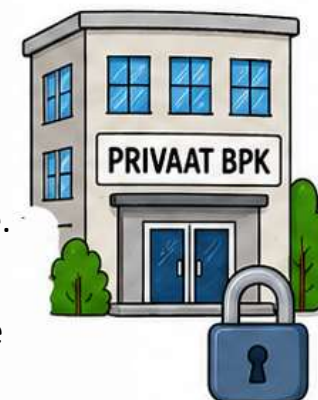
Nadele:

Moet om geld te win.

6.2 Maatskappye met winsbejag

6.2.1 Privaatmaatskappye

- Dit is 'n winsgedrewe maatskappye.
- Dit stel nie sy sekuriteite aan die publiek beskikbaar nie.
- Die oordragbaarheid van die maatskappye se sekuriteite is beperk.
- Die sekuriteite kan nie op die aandelebeurs gekoop word nie.

a) Eienskappe van 'n privaate maatskappye

- Naam eindig met Eiendoms Beperk of (Edms. Bpk.)
- Word deur aandeelhouders besit.
- Minimum 1 aandeelhouer.
- Word bestuur deur 'n direksie of raad van direkteure.
- Minimum 1 direkteur.
- Sekuriteite of aandele word nie aan die publiek aangebied nie.
- Aandele moet eers aan bestaande aandeelhouders aangebied word.

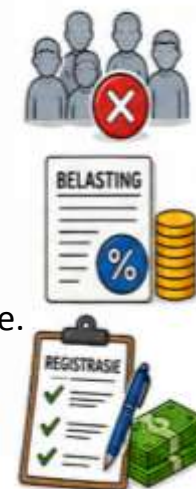
b) Nadele van 'n privaate maatskappye

- Genereer meer kompleksiteit as 'n eenmansaangewese.
- Het onbeperkte kontinuïteit.
- Geen algemene jaarvergadering is nodig nie.
- Aandeelhouders het beperkte aanspreeklikheid vir maatskappye se skuld.

c. Nadele van 'n privaate maatskappye

- Fondse kan nie direk van die publiek verkry word nie.
- Dubbele belasting: maatskappye betaal belasting op belasbare inkomste en dividendbelasting op dividende.
- Daar is kostes en formaliteite verbonde aan die stigting.

6.2.2 Maatskappy met persoonlike aanspreeklikheid

Professionele persone, bv. prokureurs en dokters, verkies dikwels 'n maatskappy met persoonlike aanspreeklikheid bo 'n vennootskap.

2. Eienskap

Die onderneming se naam eindig met Ingelyf of Ing.

b) Voordele

- Die maatskappy het kontinuïteit.
- Die maatskappy is 'n regspersoon.
 - Die maatskappy mag eiendom besit.
 - Die maatskappy mag kontrakte aangaan.

c) Nadele

- Fondse kan nie direk van die publiek verkry word nie.
- Dubbele belasting word gehef:
 - Die maatskappy betaal belasting op die belasbare inkomste van die maatskappy
 - Dividendbelasting word betaal op dividende wat aan aandeelhouders uitgekeer word.

6.2.3 Wat is 'n openbare maatskappy?

- Dit is 'n winsgedrewe maatskappy.
- Dit mag sekuriteite of aandele aan die publiek verkoop.

a) Eienskappe - openbare maatskappy

- Word deur aandeelhouders besit.
- Die minimum aantal aandeelhouders is een.
- Minimale aantal direkteure = drie.
- Naam eindig in "Beperk" of "Bpk."
- Die maatskappy se sekuriteite, aandele kan aan die publiek aangebied word.

b) Voordele - openbare maatskappy

- Aandeelhouders het beperkte aanspreeklikheid vir die maatskappy se skuld.
- Verkry fondse direk van die publiek deur sekuriteite aan die publiek te verkoop.
- Die maatskappy het kontinuïteit, selfs as aandeelhouders hulle aandele verkoop.
- Kan meer geld inwin as ander ondernemingsvorme.
- Die maatskappy is 'n regspersoon wat eiendom kan besit.

c) Nadele - 'n openbare maatskappy

- Swak prestasie kan veroorsaak dat die bestuur hulle werk verloor.
- 'n Algemene jaarvergadering is verpligtend.
- Die stigting van 'n openbare maatskappy is ingewikkeld en duur.
- Dubbele belasting = belasbare inkomste en dividendbelasting

9. Sleuteltermes

Direkteur:

- Lid van maatskappy se direksie.
- Aangestel deur aandeelhouders.
- Bestuur maatskappy en die se sake.

Sekuriteite:

- Die maatskappy reik aandele en effekte uit.
- Dit word verhandel op 'n aandelebeurs (JSE).

Algemene jaarvergadering:

Aandeelhouders en direkteure vergader een maal per jaar.

Die direksie lig aandeelhouders in oor die maatskappy se prestasies / planne.

Aandeel:

Die gedeelte van 'n maatskappy wat deur 'n aandeelhouer besit word.

Dividende:

Die vergoeding wat aandeelhouders ontvang wanneer 'n maatskappy wins gemaak het.

6.2.4 Maatskappy in staatbesit

'n Geregistreerde maatskappy wat deur die regering besit word.

a) Eienskappe

- Die staat (regering) is die enigste aandeelhouer.
- Naam eindig met MSB. Bpk.

Voorbeelde:

- ESKOM
- Telkom
- SAA
- SABC

b) Voordele

Lewer noodsaaklike dienste wat nie deur die privaat sektor gelewer word nie.

Word as werkskeppingstrategie gebruik.

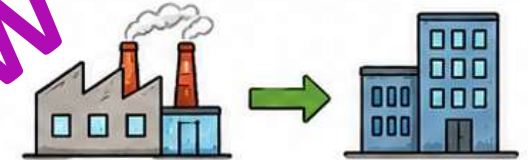
c) Nadele

Staatsbeheerde maatskappye word dikwels teen 'n verlies bedryf.

5. Rol van ondernemings in volhoubare werkskepping

- Alle ondernemings benodig werknemers.
- Werksgeleenthede word geskep wanneer entrepreneurs:
 - 'n bestaande onderneming uitbrei
 - 'n nuwe onderneming begin

6. Hoe ondernemings die ekonomie laat groei

Wanneer ondernemings groei of nuwe ondernemings begin, word 'n kringloop geskep wat die hele ekonomie versterk.

1 Nuwe of uitgebreide ondernemings

2 Meer en beter werksgeleenthede

3 Meer inkomste

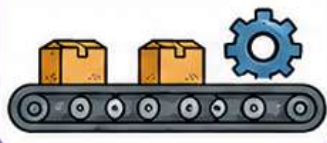
4 Beter lewenstandaard

5 Meer besteding

6 Meer produksie

7 Ekonomiese groei

8 Meer belastinginkomste

9 Uitbreiding van infrastruktuur

10 Verdere werkskepping

1. Waarom moet natuurlike hulpbronne volhoubaar gebruik word?

- Ondernemings benodig natuurlike hulpbronne vir produksie.

- Indien hulpbronne nie volhoubaar gebruik word nie, raak dit uitgeput.

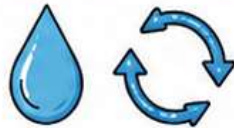

- Ondernemings moet dus die hulpbronne volhoubaar gebruik sodat hul kan voortbestaan.

2. Maniere waarop ondernemings hulpbronne volhoubaar kan gebruik

- Gebruik alternatiewe energiebronne soos sonkrag en windkrag.

- Suiwer gebruikte water hergebruik.

- Herwin materiaal.

- Verminder papiergebruik.

- Vermyn plastieksakke.

- Vermyn verpakking wat net een keer gebruik word, soos polistireen.

3. Belangrike terme

Ondernemingsvorm:

Die vorm en manier waarin 'n onderneming georganiseer en bedryf word.

Winsgedrewe:

'n Onderneming wat wins maak as sy hoofdoel.

Strategie:

'n Plan van aksie om doelwitte te bereik.

Kontinuïteit:

Die voortbestaan van 'n onderneming vir 'n lang tydperk.

Ontbind:

'n Onderneming beëindig / gaan nie voort nie.

Natuurlike persoon:

'n Menslike wese.

Regspersoon:

'n Entiteit soos 'n maatskappy wat wetlik soos 'n persoon beskou word.

Onbepaalde aanspreeklikheid:

Die eienaar is persoonlik aanspreeklik vir alle skulde van die onderneming.

Bepaalde aanspreeklikheid:

Die eienaar is slegs aanspreeklik tot op die bedrag van sy belegging.

Borgskap:

'n Ooreenkoms waar 'n persoon finansieel verantwoordelik word vir die skuld van 'n ander.

Kenmerk	Eenmansaak	Vennootskap	Beslote korporasie
 Naam eindig met	Geen vereistes nie. Die eienaar kan enige naam kies.	Geen vereistes nie. Die vennote kan enige naam kies.	Beslote Korporasie of BK
 Aantal eienaars	Een	Ten minste twee	1–10 lede
 Eienaars bekend as	Eienaar	Vennote	Lede
 Word bestuur deur	Eienaar	Vennote	Lede
 Skuld aanspreeklikheid	Die eienaar het onbeperkte aanspreeklikheid.	Onbeperkte, aanspreeklike en afsonderlike aanspreeklikheid.	Lede het beperkte aanspreeklikheid.
 Kontinuïteit	Geen kontinuïteit nie.	Geen kontinuïteit nie.	Het kontinuïteit.
 Bates behoort aan	Die eienaar	Die vennote	Die BK
 Wins of verlies behoort aan	Die eienaar	Die vennote	Die BK

Privat en openbare maatskappye

Kenmerk	Privat maatskappy	Openbare maatskappy
 Naam eindig met	Eiensoms Beperk of (Edms) Bpk.	Beperk of Bpk.
 Minimum aantal eienaars	Ten minste een	Ten minste een
 Eienaars staan bekend as	Aandeelehouers	Aandeelehouers
 Word bestuur deur	Direkteure	Direkteure
 Skuld aanspreeklikheid	Beperkte aanspreeklikheid	Beperkte aanspreeklikheid
 Kontinuïteit	Het kontinuïteit	Het kontinuïteit
 Bates behoort aan	Die maatskappy	Die maatskappy
 Wins of verlies behoort aan	Die maatskappy, maar wins kan aan aandeelehouers uitbetaal word.	Die maatskappy, maar wins kan aan aandeelehouers uitbetaal word.

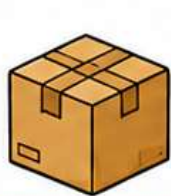
Hoofstuk 11: Handelsondernemings

10

1. Wat is 'n handelsonderneming?

'n Onderneming wat goedere koop en dit teen 'n **hoër prys** verkoop om **wins** te maak.

Koop
teen kosprys

Verkoop
teen verkooppys

Hierdie goedere word **handelsvoorraad** genoem

2. Brondokumente

Kasregisterrol

Kontantverkope of kontantverkope van die owerste gelewer

Duplikaat-kontantfaktuur

Kontantverkope of dienste gelewer wanneer die onderneming nie 'n kasregister gebruik nie

Duplikaat-kwansie

Kontant wat ontvang word

Bankdeposito-strokie

Geld wat in die bankrekening inbetaal word

Bankstaat of EFO-bewys

Geld wat direk in die onderneming se bankrekening inbetaal is

3. Kontantverkope

Kasregisterrol is gewoonlik die brondokument vir kontantverkope.

KRR = Kasregisterrol

Voorbeeld:

Kontantverkope volgens die kasregisterrol, **R173,65**.

4. Belangrike begrippe

Handelsvoorraad:

Goedere wat 'n handelsonderneming koop om weer te verkoop.

Kosprys / koste van verkope:

Die bedrag wat die onderneming vir die handelsvoorraad betaal.

Verkooppys:

Die bedrag waarvoor die handelsvoorraadverkoop word.

Wins:

Die verskil tussen die verkooppys en die kosprys.

Wins = Verkooppys - Kosprys